

Nr 7

Justitieutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1972: 1 gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1972/73 till domstolarna m. m. jämte motioner.

ANDRA HUVUDTITELN

Domstolarna

1. **Högsta domstolen.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkten D 1 (s. 50 och 51) samt hemställer

att riksdagen till *Högsta domstolen* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 10 706 000 kr.

2. **Regeringsrätten.** Kungl. Maj:t har under punkten D 2 (s. 51 och 52) föreslagit riksdagen att till Regeringsrätten för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 11 532 000 kr.

Motion

I motionen 1972: 79 av herr Taube (fp) hemställas att det dels verkställs en utredning om hur regeringsrättens arbetsbalans har utvecklats under de senare åren, dels vidtas erforderliga åtgärder för att nedbringa behandlingstiden till en mer rimlig nivå.

Utskottet

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag.

Önskemålen i motionen 1972: 79 har tillgodosetts i samband med eller genom den omorganisation av förvaltningsrättskipningen som innefattades i förra årets genomgripande reform på förvaltningsrättsområdet (prop. 1971: 30, KU 1971: 36, rskr 1971: 222).

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Regeringsrätten* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 11 532 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionen 1972: 79.

3. **Regeringsrättens årsbok.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkten D 3 (s. 52) och hemställer

att riksdagen till *Regeringsrättens årsbok* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 160 000 kr.

4. **Kammarrätterna.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkten D 4 (s. 52 och 53) samt hemställer

att riksdagen

1. bemyndigar Kungl. Maj:t att i enlighet med vad som anförts i statsrådsprotokollet i kammarrätterna inrätta 15 tjänster för kammarrättsråd, tillika vice ordförande på avdelning, i Co 2,
2. till *Kammarrätterna* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 19 806 000 kr.

5. **Hovrätterna.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkten D 5 (s. 53—55) och hemställer

att riksdagen

1. bemyndigar Kungl. Maj:t att i enlighet med vad som anförts i statsrådsprotokollet i hovrätterna inrätta en tjänst för varje avdelning för hovrättsråd, tillika vice ordförande på avdelning, i Co 2,
2. till *Hovrätterna* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 38 930 000 kr.

6. **Tingsrätterna.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkten D 6 (s. 56 och 57) samt hemställer

att riksdagen

1. bemyndigar Kungl. Maj:t att i enlighet med vad som anförts i statsrådsprotokollet i var och en av Göteborgs tingsrätt och Malmö tingsrätt inrätta en tjänst för rådman, tillika vice ordförande på avdelning, i Co 2,
2. bemyndigar Kungl. Maj:t att inrätta en tjänst för rådman i Co 1 i Sollentuna och Färentuna tingsrätt,
3. till *Tingsrätterna* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 222 792 000 kr.

7. **Ersättningar till nämndemän m. m. med flera anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkterna D 7—D 9 (s. 57 och 58) samt hemställer

att riksdagen för budgetåret 1972/73 anvisar

1. till *Ersättningar till nämndemän m. m.* ett förslagsanslag av 18 100 000 kr.,
2. till *Tekniska hjälpmedel m. m. vid domstolsväsendet* ett reservationsanslag av 740 000 kr.,
3. till *Blanketter m. m. för domstolsväsendet* ett förslagsanslag av 1 600 000 kr.

Kungl. Maj:ts förslag under punkten D 10 Domstolsverkets organisationsnämnd behandlas i justitieutskottets betänkande 1972: 8.

Rättegångsväsendet i allmänhet

8. **Ersättning åt domare, vittnen och parter.** Kungl. Maj:t har under punkten E 1 (s. 66) föreslagit riksdagen att till Ersättning åt domare, vittnen och parter för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 28 250 000 kr.

Motioner

I motionen 1972: 14 av herrar Wiklund i Stockholm m. fl. (fp) hemställes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär utredning och förslag om ett utvidgat system med förhörsvittnen (medborgarvittnen) vid förundersökning i brottmål i enlighet med vad i motionen anförts.

I motionen 1972: 902 av herr Glimné m. fl. (c) hemställes att riksdagen måtte besluta att den i statsverkspropositionen angivna ersättningen av allmänna medel till vittnen m. fl. för tidsspillan höjes till högst 100 kr. per dag fr. o. m. den 1 juli 1972.

Utskottet

Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning under punkten E 1 innebär en ökning av anslaget med 1,5 milj. kr., vari innefattas medel för en av departementschefen aviserad höjning av ersättningen för tidsspillan enligt kungörelsen (1971: 311) om ersättning av allmänna medel till vittnen m. fl. Höjningen, avsedd att träda i kraft den 1 juli 1972, skall enligt departementschefen utgöra 25 kr./dag, varigenom vittnesersättningen såvitt gäller tidsspillan kommer att uppgå till högst 85 kr./dag.

I motionen 1972: 902 framhålles att det är av största betydelse att vittnesersättningen har en nivå som inte försvårar möjligheterna att få fram vittnesmål. Motionärerna erinrar om att 100 kr. utgår i dag-ersättning vid uppdrag som nämndeman och även är ett vanligt belopp som sammanträdesersättning vid kommunala uppdrag inom primärkommuner och landsting.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om angelägenheten av att inte ersättningsbeloppens storlek får inflytande på allmänhetens beredvillighet att vittna inför domstol. Jämförelsen med den ersättning som utgår vid nämndemannauppdrag eller kommunala uppdrag är emellertid enligt utskottets mening av mindre intresse, eftersom fullgörandet av dessa uppdrag är av helt annan karaktär än vittnesinställelsen, som är grundad på en lagstadgad skyldighet som i rättskipningens intresse principiellt åligger envar.

Gällande maximibelopp för ersättning för tidsspillan — 60 kr./dag — fastställdes 1966, då det höjdes från 50 kr. Med hänsyn till den ändring av levnadskostnaderna och den inkomstutveckling, som har

äkt rum sedan dess, delar utskottet uppfattningen att en höjning av beloppet är påkallad. Höjningen bör främst av statsfinansiella skäl icke gå längre än vad departementschefen förordar eller till högst 85 kr./dag. I enlighet härmed godtar utskottet departementschefens medelsberäkning under förevarande punkt och avstyrker motionen 1972: 902.

I motionen 1972: 14 upptas fråga om regler för ersättning till förhörsvittnen vid förundersökning i brottmål (medborgarvittnen).

Enligt rättegångsbalkens bestämmelser om förundersökning i brottmål skall vid förhör såvitt möjligt ett av undersökningsledaren anmodat trovärdigt vittne närvara. Regleringen har tillkommit i rättssäkerhetens intresse och med hänsyn till angelägenheten av att vid behov kunna styrka vad som framkommit vid förhöret. Kan förhörsvittne ej anskaffas får förhör ändå hållas om det skulle vålla väsentlig olägenhet att uppskjuta förhöret.

I motionen redogörs för betydelsen från olika synpunkter av förhörsvittnes närvaro, och det anses att samhället måste engagera sig djupare i denna fråga än genom att endast tillhandahålla ett lagstöd. Det kan enligt motionärerna inte påräknas att uppgifterna som förhörsvittne skall fullgöras genom oavlönade insatser. Med hänsyn till att rättsväsendet övergått till att vara en rent statlig uppgift anser motionärerna att det måste åligga staten att sörja för ersättningen och hemställer att riksdagen skall begära utredning och förslag till ett utvidgat system med förhörsvittnen vid förundersökning i brottmål (medborgarvittnen).

Kommunalt avlönade medborgarvittnen av det slag motionärerna avser förekommer sedan 1957 i Göteborg, där 60 kommunalt valda förhörsvittnen tjänstgör vid förundersökningar i brottmål. Anordningen har, förutom med de ovan redovisade skälen för förekomsten av förhörsvittne, motiverats med önskemålet att hos allmänheten stärka förtroendet för de i förundersökningen verksamma polis- och åklagarmyndigheterna.

Vid 1967 års riksdag uttalade första lagutskottet i ett av riksdagen godkänt utlåtande (1LU 1967: 28) i anledning av motioner rörande medborgarvittnesinstitutionen, att utskottet fäste särskilt avseende vid att polismästaren i Göteborg funnit erfarenheterna av medborgarvittnen vara uteslutande positiva, bl. a. genom att lekmannainsynen i polisarbetet ansetts ägnad att stärka allmänhetens förtroende för polisen. Utskottet fann särskild utredning, som yrkats av motionärerna, inte vara erforderlig men ansåg att Kungl. Maj:t i lämpligt sammanhang borde ta upp spørsmålet till prövning. Ställningstagandet vidhölls vid 1970 och 1971 års riksdagar (1LU 1970: 9, JuU 1971: 5), då motioner med likartade yrkanden som det nu förevarande ansågs inte böra föranleda särskild framställning från riksdagens sida.

Utskottet finner icke anledning att i sak frånga berörda ställningsta-

ganden men förutsätter att den av riksdagen förordade prövningen från Kungl. Maj:ts sida kommer till stånd inom kort. I första hand bör enligt utskottets mening erfarenheterna av verksamheten i Göteborg närmare undersökas. Vad utskottet anfört bör ges Kungl. Maj:t till känna.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1972: 902 till *Ersättning åt domare, vittnen och parter* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 28 250 000 kr.,
2. i anledning av motionen 1972: 14 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört angående förhörsvittnen vid förundersökning i brottmål (medborgarvittnen).

9. Kostnader enligt lagen om fri rättegång m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkterna E 2—E 4 (s. 66—68) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1972/73 anvisar

1. till *Kostnader enligt lagen om fri rättegång* ett förslagsanslag av 16 000 000 kr.,
2. till *Understöd för utomprocessuell rättshjälp* ett förslagsanslag av 4 000 000 kr.,
3. till *Tornedalens rättshjälpsanstalt* ett förslagsanslag av 537 000 kr.

Diverse

10. Bidrag för utgivande av författningskommentarer m. m. Bidrag för vissa internationella sammanslutningar m. m. inom privaträttens område. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkterna G 1 och G 2 (s. 82 och 83) samt hemställer

att riksdagen för budgetåret 1972/73 anvisar

1. till *Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.* ett reservationsanslag av 50 000 kr.,
2. till *Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m. inom privaträttens område* ett förslagsanslag av 110 000 kr.

11. Hyresnämnderna m. m. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkten G 4 (s. 83 och 84) samt hemställer

att riksdagen till *Hyresnämnderna m. m.* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 11 577 000 kr.

12. Vissa kostnader i anledning av allmänna val. Kungl. Maj:t har under punkten G 5 (s. 84 och 85) föreslagit riksdagen att till Vissa kost-

nader i anledning av allmänna val för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 17 000 000 kr.

Utskottet

Från förevarande anslag bestrids statsverkets del av kostnaderna för valsedlar, valkuvert och andra valtillbehör samt utbetalas ersättning till vissa myndigheter och verk för biträde i samband med allmänna val.

I propositionen uppges att anslaget för nästa budgetår kommer att belastas med en stor del av kostnaderna för 1973 års val samt att en ny valteknik beräknas komma att tillämpas vid detta val. Med hänsyn härtill har anslaget beräknats till 17 milj. kr.

Sedan dessa uttalanden gjordes har, enligt vad chefen för justitiedepartementet den 13 april 1972 uppgivit i riksdagen i svar på en enkel fråga, regeringen funnit att själva röstningen vid 1973 års allmänna val inte bör ske med valboxar och kassetter, i följd varav röstningen kommer att få ske på i huvudsak sätt som tidigare.

Ställningstagandet innebär att kostnaderna för 1973 års val blir avsevärt lägre än vad som beräknats i statsverkspropositionen. På grundval av inhämtade uppgifter föreslår utskottet att anslaget minskas med 5 milj. kr. i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till *Vissa kostnader i anledning av allmänna val* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 12 000 000 kr.

Kungl. Maj:ts förslag under punkten G 3. Bidrag till politiska partier behandlas i konstitutionsutskottets betänkande 1972: 27.

Stockholm den 18 april 1972

På justitieutskottets vägnar

ASTRID KRISTENSSON

Närvarande: fru Kristensson (m), herr Dockered (c), fröken Mattson (s), herrar Larfors (s), Johansson i Växjö (c), Jönsson i Malmö (s), Westberg i Ljusdal (fp), Nygren (s), fru Hjelm-Wallén (s), herrar Måbrink (vpk), Petersson i Röstånga (fp), Wijkman (m), Norrby i Gunnarskog (c), fru Gradin (s) och herr Alf Pettersson i Malmö (s).